

Samen grip krijgen op veiligheid

Welke mogelijkheden biedt de nieuwe Omgevingswet lokale bestuurders voor omgevingsveiligheid?

Begin maart heeft het team Modernisering Omgevingsveiligheid van het ministerie van Infrastructuur en Milieu twee avonden georganiseerd voor lokale bestuurders. De bijeenkomsten vonden plaats in Eindhoven en Amersfoort. Centraal stond de veel groter afwegingsruimte die bestuurders krijgen in de nieuwe Omgevingswet en de mogelijkheden die dat biedt.

De bijeenkomsten begonnen met een korte presentatie over de nieuwe Omgevingswet.

Nieuwe wet, nieuwe kansen

De nieuwe Omgevingswet die in de loop van 2019 van kracht wordt, biedt nieuwe kansen. Lokale bestuurders krijgen meer ruimte voor afwegingen en er is zo dus meer ruimte voor maatwerk. De afwegingsruimte die de nieuwe wet biedt, moet zorgen voor verantwoorde besluiten en daadkracht op lokaal niveau, waardoor slagvaardiger kan worden opgetreden.

Omgevingsveiligheid

De Omgevingswet kenmerkt zich door een nieuwe manier van omgaan met gevaren en risico's van gevaarlijke stoffen in de leefomgeving, de zogeheten omgevingsveiligheid. Nieuw is dat omgevingsveiligheid van begin af aan en integraal in de planontwikkeling wordt meegenomen. Door veiligheid als ontwerpparameter bij de planontwikkeling mee te nemen, is er meer ruimte voor goede oplossingen, die vaak goedkoper zijn.

Omgevingsvisie en omgevingsplan

In de nieuwe Omgevingswet verdwijnt de verantwoording van het groepsrisico achteraf, en wordt ingezet op een brede afweging vooraf. In de Omgevingswet wordt opgenomen dat gemeenten een omgevingsvisie moeten maken.

In de visie geeft de gemeente aan wat haar keuzes zijn voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen op de lange termijn, zeg zo'n twintig jaar of langer. De gemeente kiest bijvoorbeeld waar de industrie mag groeien, hoe om te gaan met herontwikkelingslocaties en waar nieuwe woninglocaties komen. De omgevingsvisie is het kader voor een concreet en actueel omgevingsplan, de vervanger van de huidige bestemmingsplannen. De omgevingsvisie en het omgevingsplan moeten klaar zijn als de Omgevingswet (in 2019) in werking treedt.

Omgevingsveiligheid

In de omgevingsvisie geeft de gemeente aan hoe zij bij ruimtelijke ontwikkelingen zorgt voor veiligheid en hoe daarbij de belangen van zowel bedrijven als bebouwing worden beschermd. Het nieuwe veiligheidsbeleid is veel beter uit te leggen. Overheden, bedrijven en burgers weten waar ze aan toe zijn. Het zogenaamde schillenmodel maakt inzichtelijk welk gevaar een risicobron met gevaarlijke stoffen, zoals een chemische installatie, veroorzaakt. De schillen heten niet voor niets 'aandachtsgebieden'. Nieuwe bebouwing moet hiermee rekening houden. Omgekeerd maakt de ligging van bestaande zeer kwetsbare bebouwing, zoals een ziekenhuis, inzichtelijk, dat een nieuwe risicobron

de nodige afstand moet houden. Is het gevaar zo groot dat er extra veiligheidsmaatregelen nodig zijn?

De veiligheidsregio en de omgevingsdienst kunnen de gemeentes helpen bij vragen over de benodigde bescherming en bij het adviseren over de lastige veiligheidskeuzes. Het nieuwe veiligheidsbeleid zorgt voor duidelijke keuzes. Overheden, bedrijven en burgers weten zo precies waar ze aan toe zijn.

Nieuwe instrumenten

Gemeenten en provincies krijgen met de Omgevingswet nieuwe instrumenten, die goed aansluiten bij planontwikkeling. Kernpunten van deze instrumenten zijn:

1. Zichtbaar maken waar gevaar is doordat er gewerkt wordt met gevaarlijke stoffen en standaardgebouwen en hulpverlening onvoldoende bescherming kunnen bieden.
2. Bewust besluiten of extra maatregelen ook echt nodig zijn om voldoende bescherming te bieden.
3. Maatregelen nemen die passen in de lokale situatie, een maatwerkoplossing in samenwerking met de ontwikkelaar en de omgeving;

Werk samen

De gemeentelijke omgevingsvisie moet bij voorkeur in samenspraak met uitvoeringsdiensten (veiligheidsregio en omgevingsdiensten), bedrijven, ontwikkelaars en burgers in de gemeente tot stand komen. Door bedrijven en burgers van begin af aan in de planontwikkeling te betrekken kunnen wederzijdse wensen en belangen voor de omgevingsveiligheid besproken worden. Zo ontstaat draagvlak voor het uiteindelijke besluit. Uitgangspunt is: hoe krijgen we lokaal samen grip op veiligheid?

Serious games

Tijdens de bijeenkomsten zijn bestuurders en adviseurs zelf aan de slag gegaan met een door het ministerie bedachte 'serious game'. Zij moesten twee cases oplossen en kregen de opdracht om keuzes te maken, elk vanuit zijn of haar eigen rol. De bestuurders en adviseurs kwamen uit verschillende regio's en hadden in de dagelijkse praktijk niet met elkaar te maken.



Bestuurders gingen zelf aan de slag met een serious game en kregen de opdracht keuzes te maken.

De eerste casus ging over een ontwikkelopgave voor een kantorengedebied met leegstand en plannen voor woningbouw. In het plangebied bevindt zich een rijksweg en een bedrijf waar gevaarlijke stoffen worden verwerkt. In de tweede casus moest in dit gebied tijdelijk een basisschool gehuisvest kunnen worden. De bestuurders moesten vooral aan de adviseurs aangeven welke informatie zij nodig hebben om goede bestuurlijke afwegingen te kunnen maken.

Nuttige conclusies

De serious games leverden nuttige inzichten en conclusies op:

- Omgevingsveiligheid speelde tot dusver nauwelijks een rol in de bestuurlijke afweging. En als omgevingsveiligheid in het begin van het ontwerpproces werd betrokken, dan ging het vaak alleen om een ambtelijke toetsing op harde randvoorwaarden.
- Met de informatie die de Omgevingswet biedt over aandachtsgebieden en maatregelen kan een afweging vroegtijdig en integraal worden gemaakt. Spijt achteraf over gemiste kansen of dure compensatiemaatregelen op het gebied van veiligheid kan zo worden voorkomen.
- Samen krijg je meer grip op veiligheid. Het is dan ook van groot belang om de omgevingsvisie gezamenlijk op te stellen, met alle partijen betrokken partijen, zoals uitvoeringsdiensten, bedrijven, maatschappelijke organisaties, maar ook burgers. Zorg dat je elkaar kent.
- Onderbouw keuzes en besluiten. Vul lokale bevoegdheid en verantwoordelijkheid naar de inwoners helder in.
- Bestuurders moeten de keuzes helder kunnen uitleggen aan de inwoners.
- Benut de media om het verhaal te verspreiden en uit te leggen en wacht niet tot de pers met haar verhaal komt.

Maar de belangrijkste slotconclusie was:

- Het is nu vooral een kwestie van samen dóen!

Meer weten?

Wilt u meer weten of contact opnemen met het team Modernisering Omgevingsveiligheid? Mail dan naar: Omgevingsveiligheid@minienm.nl.